

ارزیابی اثرات اجتماعی بهسازی بافت فرسوده محلات شهری مطالعه موردی: محله امامزاده یحیی شهر ساری

رضا لحمیان^۱

تاریخ وصول: ۱۳۹۵/۱۱/۱۵، تاریخ تایید: ۱۳۹۶/۱/۲۰

چکیده

هدف از پژوهش حاضر ارزیابی اثرات اجتماعی بهسازی بافت فرسوده محلات شهری در محدوده امامزاده یحیی شهر ساری می‌باشد. روش این تحقیق توصیفی-تحلیلی و از لحاظ هدف کاربردی است. به منظور شناخت وضعیت ساختار کالبدی-محیطی و همچنین معیارهای اصلی سنجش کیفیت زندگی در محله امامزاده یحیی از روش میدانی بهره گرفته شده است. ابزار جمع‌آوری اطلاعات مصاحبه، فیش‌برداری و پرسشنامه بوده و جامعه آماری این پژوهش کلیه ساکنین محدوده محدوده امامزاده یحیی واقع در شهر ساری می‌باشد که براساس سرشماری سال ۱۳۹۵ دارای ۹۶۵ نفر جمعیت می‌باشد، که تعداد ۲۴۰ نفر از سرپرستان خانوار با استفاده از فرمول کوکران و ۳۰ نفر از کارشناسان و متخصصان شهری به‌طور تصادفی انتخاب شده‌اند. در تجزیه و تحلیل این پژوهش برای بررسی تشخیص مطلوبیت مؤلفه‌ها و گویه‌ها از آزمون تی تک‌نمونه‌ای و جهت بررسی رابطه بین مؤلفه‌های کیفیت زندگی و خدمات عمومی از ضریب همبستگی اسپیرمن و آزمون رگرسیون استفاده شده است. یافته‌های حاصل از این تحقیق نشان داده است که بهسازی بافت فرسوده موجب افزایش کیفیت زندگی شهروندان، سهولت دسترسی به خدمات عمومی و رضایت شهروندان محدوده امامزاده یحیی از روند طرح بهسازی شده است.

کلیدواژگان: اثرات اجتماعی، بهسازی، بافت فرسوده، محلات شهری، ساری.

۱. استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

مقدمه

شهر و شهرنشینی، واژه‌های آشنا و قدرتمندی هستند که مفاهیم مختلفی را در ذهن تداعی می‌کنند (حسینی لاهیجی، ۱۳۹۱: ۲۸). شهر یک سیستم اجتماعی پویا و باز است که در آن سه سطح از حرکات مکانیکی، زیستی و اجتماعی در هم آمیخته و با انواع فرایست‌ها و زیرسیستم‌های متعدد در ارتباط است (میرائی، ۱۳۸۹: ۲) و در پی این سه سطح است که موجودیت شهر ساخته و به آن بها داده می‌شود.

توجه به برنامه‌ریزی کالبدی سکونتگاه‌های شهری به منظور یافتن مطلوب‌ترین وضعیت سازگاری بین فضا و جامعه، در دستور کار سازمان‌ها و نهادهای توسعه قرار گرفته است (پورطاهری و همکار، ۱۳۹۱: ۵۳). براین اساس تمامی فعالیت‌های منسجم و منظمی که به‌منظور ساماندهی و بهسازی محیط کالبدی سکونتگاه‌های شهری فراهم می‌آید، می‌کوشند تا رویکردی مناسب برای توسعه مناطق شهری، شناسایی فرصت‌ها، چالش‌ها، نقاط قوت و ضعف و امکانات توسعه همه‌جانبه و پایدار کالبدی در عرصه‌های شهری و نیز رویکردها و سیاست‌های توسعه شهری با تأکید بر توسعه کالبدی در برنامه‌های خود قرار دهند (پورموسوی و همکار، ۱۳۹۰: ۳۲). تغییراتی که به واسطه چنین برنامه‌هایی در شهر صورت می‌گیرد، به‌طورکلی، در بافت شهر نمود عینی می‌یابد. این نمود شامل ارتقا در بافت کالبدی و همچنین تغییر در کیفیت زندگی شهروندان می‌شود. متغیرهای کیفیت زندگی در دو بعد عینی و ذهنی طبقه‌بندی می‌شوند (سالاری سردری و همکاران، ۱۳۹۳: ۵۵). کیفیت زندگی شهری یکی از مهم‌ترین حوزه‌های مطالعات شهری در کشورهای مختلف است (لطفی و همکار، ۱۳۹۱: ۷) و به‌عنوان یکی از مفاهیم جدید توسعه پایدار شهری به‌طور جدی در برنامه‌ریزی شهری گنجانده شده است در این میان وضعیت کالبد و محیط شهری از اولویت‌های اصلی هستند (عباسی‌زاده، ۱۳۹۰: ۴). بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری، بخش بزرگی از سطح شهرهای کشور را تشکیل می‌دهند (ویسی و همکار، ۱۳۹۳: ۲) که طی دو دهه گذشته در حوزه نظری و عملی مورد توجه و پیگیری مداوم بوده است. این بافت‌ها از یک‌سو، از طیف گسترده‌ای از مشکلات کالبدی، عملکردی، ترافیکی و زیست محیطی رنج می‌برد و برای کل شهر، یک تهدید جدی به‌شمار می‌آیند و از سوی دیگر، مهم‌ترین پتانسیل شهرها برای استفاده از زمین، جهت اسکان جمعیت، تأمین فضاهای باز و خدماتی و نیز بهبود محیط زیست محسوب می‌شوند (وطن‌دوست و همکاران، ۱۳۹۵: ۵۳). بهسازی و نوسازی در این حوزه‌های شهری می‌تواند به بازآفرینی منظر شهری و همچنین در تغییر کیفیت زندگی شهرنشینان کمک کند (بحرینی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۸).

مسئله اصلی این تحقیق بررسی تأثیر بهسازی بافت فرسوده محلات شهر بر کیفیت زندگی شهروندان محله امام‌زاده یحیی شهر ساری می‌باشد. خیابان جمهوری اسلامی و محور امام‌زاده یحیی بخشی از بافت قدیم شهر ساری می‌باشند که بر طبق تقسیمات طرح تفصیلی در زیر منطقه امام‌زاده یحیی واقع شده است که دارای ارزش‌های کالبدی و فرهنگی بالایی می‌باشد، ولیکن در شرایط موجود از نابسامانی‌های زیادی رنج می‌برد که با انجام مطالعات در ابعاد مختلف کالبدی، عملکردی، اجتماعی، اقتصادی و ... می‌توان ارزش‌ها، فرصت‌ها و همچنین مشکلات و محدودیت‌های موجود را تعیین کرد که موجب ارتقاء کیفیت محیطی و کیفیت زندگی شهری می‌شود. طبق بیان مسأله مطرح شده در این پژوهش هدف بررسی تأثیر بهسازی بافت فرسوده شهر بر کیفیت زندگی شهروندان محدوده امام‌زاده یحیی شهر ساری بوده و بر این اساس سؤال اصلی پژوهش حاضر این گونه ارائه می‌گردد که آیا بهسازی بافت فرسوده موجب

افزایش کیفیت زندگی شهروندان، سهولت دسترسی به خدمات عمومی و رضایت شهروندان محدوده امامزاده یحیی از روند طرح بهسازی می‌شود؟ بنابراین بر طبق سؤال پژوهش، می‌توان فرضیه را این چنین مطرح کرد که به نظر می‌رسد؛ بهسازی بافت فرسوده موجب افزایش کیفیت زندگی شهروندان، سهولت دسترسی به خدمات عمومی و رضایت شهروندان محدوده امامزاده یحیی از روند طرح بهسازی می‌شود.

مبانی نظری

فرسودگی عبارت از خارج شدن اجزای کالبدی شهر از شکل اصلی و حرکت به سوی نابودی کالبدی - عملکردی شهر (زبردست، ۱۳۸۴: ۱۳). در چارچوب یک شهر، می‌توان مفهوم فرسودگی را در ابعاد گوناگون همچون: ۱. فرسودگی کالبدی - سازه‌ها؛ ۲. فرسودگی کارکردی؛ ۳. فرسودگی بصری؛ ۴. فرسودگی مکانی؛ ۵. فرسودگی اقتصادی ارزیابی کرد (زیاری، ۱۳۹۱: ۴). در مجموع فرایندی که طی آن کالبد و فعالیت در مجموع فضای شهری دچار نوعی دگرگونی، بی‌سازمانی، بی‌تعادلی و افول حیات شهری می‌شود، فرسودگی بافت شهری نامیده می‌شود (المدرسی و همکاران، ۱۳۹۳: ۲). شاید در نگاه نخست، تنوع و تعداد بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری و مؤلفه‌های گوناگون و مؤثر بر فرایند تصمیم‌سازی به‌مثابه مانعی بر سر راه پایداری جلوه‌گر شود، بنابراین شاید بتوان مهم‌ترین پتانسیل مداخل برای پایداری این نوع بافت‌ها را با هدف توسعه درون‌زای شهری، بهبود کیفیت زندگی شهروندان و ارتقا سیما و منظر شهری برای بافت‌های فرسوده و ناکارآمد دانست (نصیری، ۱۳۹۲: ۲۷۱). انواع مداخله در این بافت‌ها براساس میزان وفاداری به گذشته در سه گروه بهسازی، نوسازی و بازسازی قرار می‌گیرند که هر یک تعاریف خاص خود را دارند و اقدامات ویژه‌ای را می‌طلبند:

الف. بهسازی: در این نوع مداخله اصل بر وفاداری به گذشته و حفظ آثار هویت‌بخش در آن‌هاست. فعالیت بهسازی با هدف استفاده از امکانات بالقوه و بالفعل موجود و تقویت جنبه‌های مثبت، و تضعیف جنبه‌های منفی از طریق حمایت، مراقبت، نگهداری، حفاظت، احیا، استحکام‌بخشی و تعمیر صورت می‌پذیرد. دخالت در این بافت‌ها مستلزم رعایت ضوابط و مقررات سازمان میراث فرهنگی است.

ب. نوسازی: در این نوع مداخله حد وفاداری به گذشته از انعطاف‌پذیری بیشتری برخوردار است و برحسب مورد از مداخله اندک تا تغییر را می‌تواند شامل شود. فعالیت نوسازی با هدف افزایش کارایی و بهره‌وری، بازگرداندن حیات شهری به بافت است و از طریق نوکردن، توان‌بخشی، تجدید حیات، انطباق و دگرگونی صورت می‌پذیرد.

ج. بازسازی: در این نوع مداخله نه تنها هیچ الزامی برای حفظ گذشته وجود ندارد بلکه با هدف ایجاد شرایط جدید زیستی و کالبدی - فضایی و از طریق تخریب، پاکسازی و دوباره‌سازی صورت می‌پذیرد (مطوف و همکار، ۱۳۸۸: ۱۳۱). بهسازی بافت‌های فرسوده شهری از جنبه‌های متفاوت، موضوعی بسیار پیچیده می‌باشد (Arnstein, 1996: 127). ساکنان آن عمدتاً از افشار پایین جامعه بوده و از فرصت‌های شغلی اندکی برخوردارند و به ناچار تن به مشاغل دون پایه می‌سپارند، از طرفی خدمات شهری ناچیزی به آنان ارائه می‌شود. به دلیل فرسودگی بالا، تنوع کاربری‌ها (تجاری،

تفریحی، فضای سبز، درمانی، آموزشی و ...) به ندرت دیده می‌شود. فنش‌تاین و گری^۱ بر این باورند که دولت به عنوان نهاد مؤثر اصلی باید در این بافت‌ها مداخله نماید و نیازهای اولیه و اساسی همچون مسکن مناسب، مراکز آموزشی، فرصت‌های اشتغال از طریق مشاغل خرد و تأمین نیازهای روزمره ساکنان را فراهم نماید. پرت^۲ (۱۹۹۷) نقش سازمان‌های اجتماعی را همراه با بخش خصوصی در بهسازی محلات فرسوده بسیار ضروری دانسته است. سازمان‌های اجتماعی براساس مشارکت توسعه اجتماع‌محور^۳ با هدف بهسازی محلات، فعالیت‌هایی همچون حمایت‌های مالی اقشار کم‌درآمد مانند مسکن قابل استطاعت، تأمین خدمات موردنیاز ساکنان را با مشارکت ساکنان، سازمان‌های محلی و دولت انجام می‌دهند (Vidal, 1996: 62). از طرفی دیگر کیفیت زندگی به‌عنوان مفهومی چند بُعدی و با اهمیت در زندگی جوامع امروزی، در بسیاری از رشته‌های علمی از جمله برنامه‌ریزی شهری مورد توجه قرار گرفته است و در مباحث مرتبط با این رشته کیفیت زندگی طیف وسیعی از مؤلفه‌ها را دربرمی‌گیرد (داداش‌پور و همکار، ۱۳۹۲: ۶). این مؤلفه را می‌توان در ابعاد کلان اجتماعی-اقتصادی و محیطی طبقه‌بندی کرد. رفع و بهبود زیرساخت‌ها، وضعیت آموزشی، مسکن، حمل‌ونقل، فضای سبز که بخش‌هایی از مؤلفه‌های کیفیت زندگی شهری محسوب می‌شوند و این مؤلفه‌ها می‌توانند کیفیت زندگی انسان‌ها در شهر را در تمام زوایا تحت تأثیر قرار دهد (قالیباف و همکاران، ۱۳۹۰: ۳۵). هرچند که ارتقا کیفیت زندگی در مقیاس‌های فردی و اجتماعی از دیرباز مورد توجه برنامه‌ریزان بوده است، اما در دهه‌های اخیر با اولویت یافتن اهداف اجتماعی و تدوین آن‌ها در قالب برنامه‌های توسعه، به تدریج نگرش انسانی و جامعه‌شناختی درباره کیفیت زندگی در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های کلان کشورهای پیشرفته راه یافته است. با گسترش رویکرد انسانی و ورود مفهوم کیفیت زندگی در پژوهش‌ها یا نوشتارهای توسعه پایدار، مراکز و مؤسسات بسیاری به مطالعه مفهوم کیفیت زندگی، مؤلفه‌های سنجش و چگونگی ارتقای آن پرداخته‌اند (امیدی، ۱۳۸۷: ۴). حیطة مربوط به کیفیت زندگی و سنجش آن چه بسا در هیچ زمانی به اندازه امروز وسیع نبوده است. در سه دهه گذشته تلاش‌های زیادی برای اندازه‌گیری کیفیت زندگی در نقاط مختلف دنیا صورت گرفته، و پژوهش‌گران مختلف، کارگزاری‌ها یا آژانس‌های دولتی، رسانه‌های گروهی و سایر سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی مؤلفه‌های گوناگونی را مطرح و پیشنهاد کرده‌اند، لیکن چنین می‌نماید که معایب و مزایای هر یک از این مؤلفه‌ها با روش‌های معینی ارزیابی نشده است. اما می‌توان گفت که بسیاری از پژوهش‌گران، نیاز توانمند به هر دو دسته از مؤلفه‌های عینی و ذهنی را برای ارزیابی کیفیت زندگی خاطر نشان کرده‌اند (Smith & et al. 2008: 4560). در این زمینه مؤلفه‌های عینی بر اساس فراوانی یا کمیت فیزیکی - مانند درآمد - اندازه‌گیری می‌شوند اما مؤلفه‌های ذهنی براساس پاسخ‌های روانی همچون رضایت شغلی و خوشحالی به‌صورت کیفی اندازه‌گیری می‌شوند (خوارزمی، ۱۳۸۳: ۴).

دیدگاه‌های کیفیت زندگی

دیدگاه سیاست‌گذاران: دیدگاه سیاست‌گذاران بر درک و تعریف کیفیت محیط شهری بر پایه دو رویکرد کارشناس

1. Fainstein & Gray
2. Porter
3. Community Development Corporations

محور^۱ و مخاطب محور^۲ قرار دارد.

دیدگاه مخاطب محور: این رویکرد بر پایه سطوح متفاوت ادراک محیطی مخاطبان قرار دارد. از مخاطبان درخصوص عواملی که بر روابط متقابلشان اثر می‌گذارد، سؤال می‌شود و متغیرهای کیفیت محیط استخراج می‌گردد. به عبارت دیگر در این رویکرد معیار کیفیت بر پایه درک مخاطبان عام از چگونگی فهم و انتظاراتشان از حوزه تعامل اجتماعی متقابل مبتنی است. در این جا هدف، گروه خاصی نمی‌باشد بلکه درک کلیت جامعه مهم است (Van poll, 1977: 14).

دیدگاه کارشناس محور: در این دیدگاه نظرات کارشناسان مبنای تمامی بررسی‌ها و تصمیمات مربوطه قرار می‌گیرد. این دیدگاه از ابعاد مختلفی مورد نقد قرار می‌گیرد. معمولاً سه دلیل عمده جهت طرح ناکارآمدی این روش مطرح می‌شود:

۱- هیچ‌کدام از این مطالعات منجر به شناسایی فهرست جامعی از عوامل تأثیرگذار در کیفیت محیط سکونت نشده است.
 ۲- عدم اتفاق نظر متخصصان در تعداد، ماهیت ابعاد سیاسی کیفیت محیط، گروه‌بندی این ابعاد و غیره تا حدی است که حتی گاه یک کارشناس در طول زمان نظرات مختلفی را ارائه داده است.

۳- ثابت شده که در شکل کلی کارشناسان و مردم بر روی عوامل تعیین‌کننده کیفیت محیط توافق لازم را ندارند. این عوامل به عنوان مهم‌ترین عامل مطرح شده است (Carp and Zawadski, 1976: 243). این در حالی است که نتایج به‌دست آمده حاکی از آن است که مؤلفه‌های سنجش کیفیت بر اساس رویکرد کارشناس محور با سنجش‌های حاصل از منظر غیر کارشناسان (ساکنان) شباهت کمی با هم دارند (Van poll, 1977: 14).

دیدگاه روان‌شناختی - ادراکی: در این دیدگاه نحوه ارزیابی شخص از کیفیت محیط سکونت‌اش بر اساس ارتباط بین شخص و محیط توصیف می‌شود. بدین ترتیب که ارتباط بین شخص و محیط توسعه ویژگی‌های شخصی (همچون سن، وضعیت اجتماعی - اقتصادی، روش‌های مختلف سازگاری، خصیصه‌های روان شخصیتی و غیره) و خصیصه‌های محیط همچون ارزش‌های موجود در محیط یا ظرفیت ارزشی آن، تحت تأثیر قرار گرفته و همچنین در کنار دو عامل فوق، ویژگی‌های منتج از اثرات متقابل بین شخص و محیط که به نوعی برانگیزنده تعامل بین فرد و محیط پیرامونش است، منجر به ارزش‌پذیری شخص از محیط پیرامونی‌اش می‌شود (Reginster & et al. 2005: 1083).

جدول ۱: مؤلفه‌های کیفیت زندگی شهری و متغیرهای اصلی تشکیل‌دهنده آن

ردیف	مؤلفه‌ها	متغیرها
۱	اجتماعی و زیبایی‌شناختی	امنیت اجتماعی یا عمومی - فضای گذران اوقات فراغت - فضای پیاده - فضای باز و سبز - نظم فضایی - توالی منظر - خوانایی - ادراک فضایی
۲	اقتصادی	تأمین منابع اولیه - قدرت خرید - ارزش زمین مسکونی - رضایت شغلی
۳	کالبدی	فضای قابل سکونت - تسهیلات عمده مسکن - مالکیت مسکن - تعداد اتاق‌ها - چیدمان ساختمان‌ها
۴	ارتباطی و حمل‌ونقل	وسایل ارتباطات - وسایل حمل‌ونقل عمومی - جریان ترافیک - رضایت از سفرهای درون شهری

مأخذ: جمعی از نویسندگان، ۱۳۹۵

1. Expert-based
2. Exposure-based

جدول ۲: مؤلفه‌های کیفیت زندگی شهری از دیدگاه صاحب‌نظران مختلف

محقق	مؤلفه‌های کیفیت محیط
جین جیکویز (۱۹۶۱)	ملحوظ داشتن فعالیت‌ها مناسب پیش از توجه داشتن به نظم بصری محیط، استفاده از کاربری‌های مختلط چه به لحاظ نوع استفاده چه از نظر ابنیه با سن‌های مختلف در یک ناحیه، توجه به عنصر خیابان، نفوذپذیر بودن بافت که به مفهوم پیشنهاد استفاده از بلوک‌های کوچک‌تر شهری است، اختلاط اجتماعی و انطباق‌پذیر بودن فضاها
اپلیارد و اوکاموت (۱۹۶۸)	صدا، نور، دود، گرد و غبار، میکرواقلیم، خلوت فعالیت‌های ارزشمند و محیط‌های شناسایی محلی، تعامل اجتماعی
لانسینگ و مارانز (۱۹۶۹)	باز بودن، راحتی، جذابیت، نگهداری، صدا و ارتباط آنها با ساکنان محله‌شان
سانوف و ساونی (۱۹۷۲)	ایمنی از آتش‌سوزی، امنیت، دسترسی به مدارس، جمع‌آوری زباله، ارتباط با همسایه‌ها، پیاده‌رو مناسب، فاصله مناسب از دوستان، فاصله مناسب از خویشاوندان، پارکینگ جلوی خانه
اپلیارد و لیتل (۱۹۷۲)	خطرات ترافیکی، استرس، صدا و آلودگی، خلوت، قلمرو خانه، همسایگی و ملاقات، شناسایی و دل‌بستگی
کارپ و همکاران (۱۹۷۶)	ایمنی، زیبایی، صدا، همسایه‌ها، تحرک و دسترسی، آزار و اذیت
کوئین لینچ (۱۹۸۱)	دسترسی، سرزندگی، حس سازگاری، کنترل و نظارت، کارایی و عدالت
پرفسور دوهل (۱۹۸۴)	بالا بودن سطح بهداشت بر اساس مؤلفه‌های قابل قبول بهداشتی و قابلیت دسترسی برای کلیه ساکنین، بالا بودن کیفیت کالبدی محیط، مسکن، وجود محلات فعال و معنی‌دار، توانایی رفع نیازهای اولیه هر شهروند، وجود روابط اجتماعی در حد معقول، وجود اقتصاد متنوع و خودکفا، تنوع فعالیت‌های فرهنگی، الگوی متناسب شهرسازی
بتلی و همکاران (۱۹۸۵)	سازگاری بصری، تنوع، نفوذپذیری، خوانایی، انعطاف‌پذیری، قابلیت شخصی‌سازی، هم‌چنین در سال ۱۹۹۰ سه معیار: کارایی از نظر مصرف انرژی، پاکیزگی و حمایت از حیات وحش بدان افزوده شد تا کاستی‌ها را بپوشاند
آلن جیکویز و داندل اپلیارد (۱۹۸۷)	سرزندگی، هویت، کنترل دسترسی به فرصت‌ها، تخیل و شادی، اصالت و معنا، زندگی اجتماعی و همگانی، خوداتکایی شهری، محیطی برای همه
مایکل ساوت ورث (۱۹۸۹)	ساختار، خوانایی، فرم، حس مکان، هویت؛ دیدها و مناظر، مقیاس انسانی یا پیاده
رومانا و همکاران (۲۰۰۳)	زیاله، آلودگی آب، آلودگی هوا، صدا، شلوغی و ترافیک

مأخذ: خادمی و جوکار سرهنگی، ۱۳۹۱: ۱۰۵

روش پژوهش

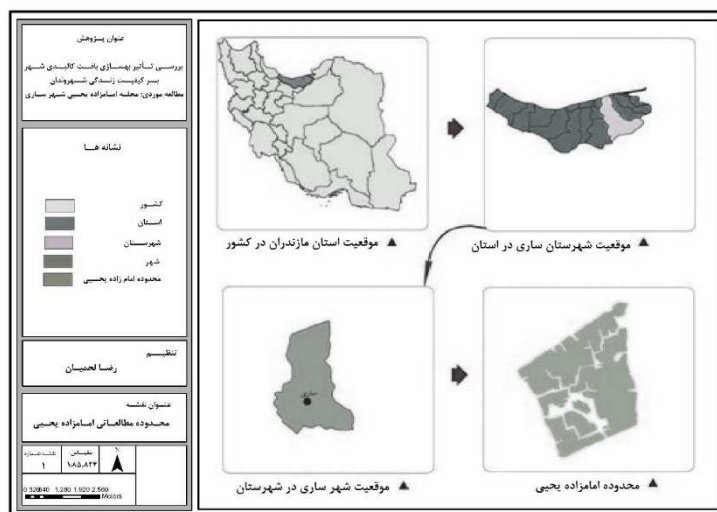
روش این تحقیق توصیفی-تحلیلی و از لحاظ هدف کاربردی است. جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از منابع مکتوب کتابخانه‌ای، مقالات پژوهشی در حوزه روان‌شناسی و محیط و تعبیری از مقالات حوزه معماری صورت گرفته است. به‌منظور شناخت وضعیت ساختار کالبدی-محیطی و همچنین معیارهای اصلی سنجش کیفیت زندگی در محله امامزاده یحیی از روش میدانی بهره گرفته شده است. ابزار جمع‌آوری اطلاعات مصاحبه، فیش‌برداری و پرسشنامه بوده و جامعه آماری این پژوهش کلیه ساکنین محدوده امامزاده یحیی واقع در شهر ساری می‌باشد که بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵ معادل ۹۶۵ نفر جمعیت دارد، که تعداد ۲۴۰ نفر از سرپرستان خانوار با استفاده از فرمول کوکران انتخاب شده است. همچنین ۳۰ نفر از کارشناسان و مهندسان شهری به‌صورت تصادفی برای نظردهی در مورد تأثیرات بهسازی شهری، انتخاب شده‌اند. جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات در پژوهش از آزمون تی تک‌نمونه‌ای، برای بررسی تشخیص مطلوبیت مؤلفه‌ها و گویه‌ها، استفاده از ضریب همبستگی اسپیرمن جهت بررسی رابطه بین

مؤلفه‌های کیفیت زندگی و خدمات عمومی با انجام بهسازی و آزمون رگرسیون استفاده شده است.

معرفی منطقه مورد مطالعه

بافت قدیم شهر ساری در بخش مرکزی شهر واقع شده و ارتباط آن با سایر محدوده‌های شهری از طریق محورهای پیرامونی شامل بلوار امیر مازندرانی، خیابان ملامجدالدین، خیابان فرهنگ، خیابان شیخ طبرسی و خیابان رازی و چهار خیابان اصلی درون بافت شامل خیابان‌های انقلاب، مدرس، جمهوری و ۱۸ دی با سایر مناطق شهری برقرار می‌گردد. این منطقه با مساحتی معادل ۵ درصد از وسعت شهر، یک حوزه مختلط فعالیتی از ۱۵ گروه کاربری و مقیاس‌های مختلف عملکردی است.

محور امامزاده یحیی بخشی از بافت قدیم شهر ساری می‌باشند که بر طبق تقسیمات طرح تفصیلی در زیرمنطقه امامزاده یحیی واقع شده است. محلات قدیمی این محدوده شامل محلات قدیمی: میرمشهد، بهرام اتر و امامزاده یحیی است که در وضعیت کنونی، راسته‌های تجاری با همین نام‌ها در آن شکل گرفته و یا در حال شکل‌گیری است. وجود امامزاده یحیی، راسته‌های تجاری و بازارهای روز آن موجب جذب گردشگران شهر ساری به این محدوده شده که با خلق الگوهای رفتاری خاص، پویایی و سرزندگی قابل توجهی برای این محدوده به ارمغان می‌آورند. مساحت محدوده بافت فرسوده این محدوده، جمعاً معادل ۹۰۲۱ هکتار است که ۸۰ درصد از سطح آن (معادل ۷۰۱۷ هکتار) زیرساخت بوده (بافت پر) و دارای کاربری می‌باشد.

نقشه ۱: محدوده مطالعاتی امامزاده یحیی. (تنظیم: نگارنده- ۱۳۹۵)

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

نتایج حاصل از بررسی نشان داد که ۵۴٫۸ درصد از پاسخگویان به سؤالات پرسشنامه را مردان و ۴۵٫۲ درصد آنان را زنان، ۶۶٫۲ درصد متأهل و ۳۳٫۸ درصد مجرد و از این تعداد ۱۰٫۵ درصد دارای مدرک راهنمایی، ۳۴٫۸ درصد مدرک

دیپلم، ۲۶.۲ درصد فوق‌دیپلم، ۲۲.۹ درصد لیسانس و ۵ درصد فوق‌لیسانس می‌باشند. از مجموع نمونه‌های این پژوهش ۴۰ درصد شغل دولتی، ۴۹.۵ درصد شغل آزاد و ۱۰.۵ درصد سایر مشاغل را دارا می‌باشند. همچنین از مجموع نمونه‌های این پژوهش، ۵.۷ درصد کمتر از ۲ سال، ۲۸.۱ درصد بین ۵ تا ۱۰، ۴۷.۱ درصد بین ۱۱ تا ۲۰ و ۱.۱۹ درصد بالای ۲۰ سال در این محله زندگی می‌کنند.

پس از تکمیل پرسشنامه و استفاده از نظرات مردم و کارشناسان و با استفاده از نرم‌افزار SPSS و آزمون‌هایی چون T تک‌نمونه‌ای و آزمون همبستگی اسپیرمن و آزمون رگرسیون نتایج حاصل شده است که در ذیل به آن اشاره خواهد شد.

جدول ۳: سطح معناداری بهسازی بافت فرسوده در مؤلفه‌های تأثیرگذار بر آن

افزایش کیفیت زندگی شهروندان					
مؤلفه		آماره t	میانگین وضع موجود	حد متوسط	سطح معناداری
کیفیت محیط زندگی	مردم	۴.۲۰۲	۴۳.۴۴	۳۳	۰.۰۰۰
	کارشناسان	۲.۱۱۷	۳۸.۱۴	۳۳	۰.۰۰۰
سهولت دسترسی به خدمات عمومی					
مؤلفه		آماره t	میانگین وضع موجود	حد متوسط	سطح معناداری
سهولت دسترسی به خدمات عمومی	مردم	۱.۱۵۸	۳۲.۱۶	۲۷	۰.۰۰۰
	کارشناسان	۱.۰۲۳	۳۰.۷۷	۲۷	۰.۰۰۰
رضایت‌مندی شهروندان از بهسازی					
مؤلفه		آماره t	میانگین وضع موجود	حد متوسط	سطح معناداری
رضایت‌مندی شهروندان از بهسازی	مردم	۱.۵۳۸	۳۹.۰۱	۳۳	۰.۰۰۰
	کارشناسان	۳.۱۴۰	۳۵.۹۶	۳۳	۰.۰۰۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش - ۱۳۹۵

نتایج مندرج در جدول شماره ۳ نشان می‌دهد که سطح معنی‌داری به‌دست آمده از نظر مردم و کارشناسان در سطح $\alpha=0.05$ معنی‌دار بوده است. در نتیجه می‌توان بیان داشت که بهسازی بافت فرسوده موجب افزایش کیفیت زندگی شهروندان شده است. میانگین به‌دست آمده از ساکنین وضعیت مطلوب‌تری را نسبت به میانگین کارشناسان نشان می‌دهد و این امر می‌تواند بدین معنا باشد که بهسازی انجام گرفته شده کیفیت عینی ساکنین را در برداشته است. در رابطه با مؤلفه سهولت دسترسی به خدمات عمومی نیز می‌توان بیان داشت که بهسازی بافت فرسوده در سهولت دسترسی از خدمات عمومی شهروندان تأثیر داشته است و در انتها در رابطه با مؤلفه میزان رضایتمندی شهروندان از روند بهسازی بافت فرسوده محدوده امامزاده یحیی می‌توان تأثیر مثبتی و مستقیمی را مشاهده کرد آنچنان که میزان بهسازی با پیشرفت خود باعث افزایش میزان رضایتمندی شهروندان از اجرای طرح می‌شود.

جدول ۴: نتایج تحلیل و آزمون رگرسیون در رابطه با کیفیت زندگی شهروندان

نتایج تحلیل رگرسیون در رابطه با کیفیت زندگی شهروندان					
پاسخگویان	B	خطای معیار	آماره t	سطح معناداری	
مردم	۰.۶۲۲	۰.۱۸۸	۱.۱۱	۰.۰۰۰	
کارشناسان	۰.۵۹۰	۰.۱۴۳	-۱.۷۳	۰.۰۰۰	
نتایج حاصل از آزمون رگرسیون در رابطه با کیفیت زندگی شهروندان					
جمع میانگین	درجه آزادی	مجذور میانگین	F	sig	
۳۲۴.۲۱۲	۳	۱۰۸.۰۰۸	۱۹.۰۱۲	۰.۰۰۰	رگرسیون
۱۵۵۹.۴۲	۲۰۶	۷.۵۷	-	-	خطا
۹۷۲.۱۶۸	۲۰۹	-	-	-	مجموع

مأخذ: یافته‌های پژوهش - ۱۳۹۵

با توجه به نتیجه به دست آمده از آزمون رگرسیون از آنجائی که مقدار مجذور میانگین مؤلفه برابر با (۱۰۸.۰۰۸) و مقدار f حاصل شده از نتایج ۱۹.۰۱۲ و همچنین سطح معناداری (sig) پایین تر از مقدار آلفا ۰.۰۵ می باشد و براساس جدول شماره ۴ می توان پذیرفت بهسازی بافت فرسوده موجب افزایش کیفیت زندگی شهروندان می شود.

جدول ۵: نتایج تحلیل و آزمون رگرسیون در رابطه با سهولت دسترسی به خدمات عمومی

نتایج تحلیل رگرسیون در رابطه با سهولت دسترسی به خدمات عمومی					
پاسخگویان	B	خطای معیار	آماره t	سطح معناداری	
مردم	۰.۷۹۹	۰.۰۸۸	۲.۵۴	۰.۰۰۰	
کارشناسان	۰.۸۴۳	۰.۱۷۸	۱.۹۱	۰.۰۰۰	
نتایج حاصل از آزمون رگرسیون در رابطه با سهولت دسترسی به خدمات عمومی					
جمع میانگین	درجه آزادی	مجذور میانگین	F	sig	
۳۳۴.۴۴	۳	۱۱۱.۴۸۷	۲۳.۰۰	۰.۰۰۰	رگرسیون
۱۶۷۴.۶۲	۲۰۶	۸.۱۳	-	-	خطا
۱۰۰۲.۱۹	۲۰۹	-	-	-	مجموع

مأخذ: یافته‌های پژوهش - ۱۳۹۵

با توجه به نتیجه به دست آمده از آزمون رگرسیون از آنجائی که مقدار مجذور میانگین مؤلفه برابر با (۱۱۱.۴۸۷) و مقدار f حاصل شده از نتایج ۲۳.۰۰ و همچنین سطح معناداری (sig) پایین تر از مقدار آلفا ۰.۰۵ می باشد و بر اساس جدول شماره ۵ می توان پذیرفت بهسازی بافت فرسوده در سهولت دسترسی به خدمات عمومی تأثیرگذار بوده است.

جدول ۱: نتایج تحلیل و آزمون رگرسیون در رابطه با رضایت‌مندی شهروندان از اجرای طرح بهسازی

نتایج تحلیل رگرسیون در رابطه با رضایت‌مندی شهروندان از اجرای طرح بهسازی					
پاسخگویان	B	خطای معیار	آماره t	سطح معناداری	
مردم	۰.۷۱۷	۰.۱۸۱	۲.۳۳	۰.۰۰۰	
کارشناسان	۰.۷۸۳	۰.۱۵۹	-۲.۲۷	۰.۰۰۱	
نتایج حاصل از آزمون رگرسیون در رابطه با رضایت‌مندی شهروندان از اجرای طرح بهسازی					
رگرسیون	جمع میانگین	درجه آزادی	مجذور میانگین	F	sig
رگرسیون	۳۵۲.۲۲	۳	۱۱۷.۴۴۲	۲۱.۶۷	۰.۰۰۰
خطا	۱۸۹۳.۱۴	۲۰۶	۹.۱۹	-	-
مجموع	۱۰۵۶.۳۵	۲۰۹	-	-	-

مأخذ: یافته‌های پژوهش - ۱۳۹۵

با توجه به نتیجه به‌دست آمده از آزمون رگرسیون از آنجائی که مقدار مجذور میانگین مؤلفه برابر با (۱۱۷.۴۴۲) و مقدار f حاصل شده از نتایج ۲۱.۶۷ و همچنین سطح معناداری (sig) پایین‌تر از مقدار آلفا ۰.۰۵ می‌باشد و بر اساس جدول شماره ۶ می‌توان پذیرفت شهروندان محدوده امام‌زاده یحیی از روند طرح بهسازی رضایت دارند.

جدول ۷: ضریب همبستگی اسپیرمن در رابطه با مؤلفه‌های بهسازی

Correlations					
			کیفیت زندگی	خدمات عمومی	رضایت از طرح
Spearman's	کیفیت زندگی	Correlation ¹ Coefficient	۱.۰۰۰	۰.۷۹۳**	۰.۷۹۹**
		Sig. (2-tailed) ²	-	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰
		N ³	۲۷۰	۲۷۰	۲۷۰
	خدمات عمومی	Correlation Coefficient	۰.۷۹۳**	۱.۰۰۰	۰.۷۷۳**
		Sig. (2-tailed)	۰.۰۰۰	-	۰.۰۰۰
		N	۲۷۰	۲۷۰	۲۷۰
	رضایت طرح	Correlation Coefficient	۰.۷۹۹**	۰.۷۷۳**	۱.۰۰۰
		Sig. (2-tailed)	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰	-
		N	۲۷۰	۲۷۰	۲۷۰

** . Correlation is significant at the 0. 01 level (2-tailed).

مأخذ: یافته‌های پژوهش - ۱۳۹۵

۱. رابطه
۲. معناداری
۳. تعداد

مؤلفه خدمات عمومی و کیفیت زندگی

ضریب همبستگی اسپیرمن بین این دو متغیر کیفیت زندگی شهری و خدمات عمومی برابر با ۷۹۳ و سطح معناداری رابطه در ناحیه آلفای ۰.۰۵ برابر (۰.۰۰۰) می‌باشد. از آنجا که خطای محاسبه شده کمتر از ۰.۰۱ است، با ۹۹ درصد اطمینان می‌توان گفت که بین مؤلفه کیفیت زندگی شهری و خدمات عمومی رابطه معنادار و مستقیم وجود دارد، به عبارت دیگر هرچه مؤلفه خدمات عمومی در محله مورد مطالعه ارتقاء یابد به همان نسبت کیفیت زندگی بهتری حاصل می‌شود.

مؤلفه رضایت‌مندی از اجرای طرح و کیفیت زندگی

ضریب همبستگی اسپیرمن بین این دو متغیر کیفیت زندگی شهری و رضایت‌مندی از اجرای طرح برابر با ۷۹۹ و سطح معناداری رابطه در ناحیه آلفای ۰.۰۵ برابر (۰.۰۰۰) می‌باشد. از آنجا که خطای محاسبه شده کمتر از ۰.۰۱ است، با ۹۹ درصد اطمینان می‌توان گفت که بین مؤلفه کیفیت زندگی شهری و رضایت‌مندی از اجرای طرح رابطه معنادار و مستقیم وجود دارد. به عبارت دیگر روند اجرای طرح در بالا بردن کیفیت زندگی شهری از دید شهروندان مثبت ارزیابی شده است.

مؤلفه رضایت‌مندی از اجرای طرح و خدمات عمومی

ضریب همبستگی اسپیرمن بین این دو متغیر خدمات عمومی و رضایت‌مندی از اجرای طرح برابر با ۷۷۳ و سطح معناداری رابطه در ناحیه آلفای ۰.۰۵ برابر (۰.۰۰۰) می‌باشد. از آنجا که خطای محاسبه شده کمتر از ۰.۰۱ است، با ۹۹ درصد اطمینان می‌توان گفت که بین مؤلفه خدمات عمومی و رضایت‌مندی از اجرای طرح رابطه معنادار و مستقیم وجود دارد. به عبارت دیگر روند اجرای طرح بهسازی در راستای اجرای خدمات عمومی پیش رفته است. مؤلفه کیفیت زندگی و رضایت‌مندی از اجرای طرح (۷۹۹) دارای بالاترین ضریب همبستگی می‌باشند که مبین این امر است، بهسازی بافت فرسوده رضایت ساکنین را در برداشته و در نتیجه کیفیت زندگی شهری را بالا برده است. ضریب همبستگی بین مؤلفه‌های کیفیت زندگی و خدمات عمومی (۷۹۳) و مؤلفه خدمات عمومی و رضایت‌مندی از اجرای آن (۷۷۳) را به خود اختصاص داده‌اند. این ارتباط بین متغیرها یک نوع ارتباط مستقیم می‌باشد و مبین همبستگی معنادار بوده است. این بدان معناست بهسازی بر کیفیت محیط زندگی شهروندان محدوده امامزاده یحیی شهر ساری تأثیر معناداری داشته است و این تأثیر در حد مطلوب بوده است.

نتیجه‌گیری

عناصر کالبدی شهر، فرصت بسیار مناسبی برای ایجاد امنیت، عرصه‌های عمومی و فضاهای فراغتی - فرهنگی شهروندان فراهم می‌کنند، به گونه‌ای که با تغییر و بهسازی کاربری و نوسازی کالبدی و کارکردی می‌توان این محیطها را در فرایند توسعه شهری و همچنین پویایی و سرزندگی بافت و همچنین افزایش کیفیت زندگی شهری وارد کرد.

کالبد شهر، اثر و ردپای تمایلات و فعالیت‌های انسانی است. شهر به مثابه یک کل، حاصل فرآیند تعاملی میان انسان‌ها و محیط‌شان است. مطالعه شخصیت کالبدی شهرها، مناسب‌ترین شیوه‌ای است که می‌توان تصویری کلی از گرایش‌ها و تمایلات جامعه انسانی ساکن در آن به دست آورد. کالبد شهرها پیکره شکل یافته از فرآیند نیروهای اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و ... جامعه است. از یک سو و نیازهای فیزیولوژیکی آنان که تحت تأثیر شرایط طبیعی و اقلیمی محیط است، از سوی دیگر، کالبد یک زیستگاه انسانی را شکل می‌دهند. شهرها به‌عنوان بستر زیست بشر دارای نقش اساسی در ایجاد رضایت داشته و در واقع شکل‌دهنده سبک زندگی انسان و تعیین‌کننده کیفیت زندگی اوست. توجه به کیفیت محیط انسان ساخت علاوه بر تشویق مردم به حضور در آن بر القای حس رضایت در افراد مؤثر است. از این گذر به منظور حل مشکلات بشر شهرنشین و ارتقاء ابعاد کیفی زندگی او مفهومی تحت‌عنوان کیفیت زندگی مطرح و مورد تحقیق قرار گرفته است. مفهوم کیفیت زندگی ویژگی‌های کلی محیط در یک ناحیه را نشان می‌دهد که می‌تواند به عنوان ابزار قدرتمند برای نظارت بر برنامه‌ریزی به کار رود. کیفیت محیط نیز با تأکید بر ساخت شهر و خوانایی شکل کالبدی آن، عناصری از قبیل هویت، خصوصیات و مشخصات محله‌ای، گویایی و وضوح الگوی خیابان‌ها و ... را به عنوان عواملی تأثیرگذار در تعیین سطح کیفیت زندگی مطرح می‌نماید. از سویی امروزه بهبود کیفیت زندگی در جوامع در نتیجه بهبود دسترسی به خدمات و عمومی، بهره‌وری و سرانه‌ها و ... می‌باشد.

بافت فرسوده در شهرها را می‌توان بخشی از فضای شهری دانست که نظام زیستی آن هم از حیث ساختار و هم از حیث کارکرد مناسب با نیازهای ساکنین خود از پویایی و صلابت برخوردار بوده، لیکن با افزایش ناگهانی تغییرات شهرنشینی در چند دهه اخیر نه تنها اهمیت خود را از دست داده است، بلکه حتی قادر به انطباق با تغییرات و ارائه حیات روزمره خود نیز نمی‌باشد از این رو به‌عنوان نقاط مسئله‌دار شهری شناخته می‌شوند. این بافت شهری در طول سالیان نه تنها جمعیت اصلی و بومی خود را از دست داده، بلکه به محل استقرار مهاجرین کم‌درآمد که به دنبال ارزان‌ترین نقاط شهر برای سکونت بوده‌اند، تبدیل شده است. همین نارسایی محیطی موجب شده است که کیفیت زندگی در این مناطق نسبت به سایر مناطق شهری از کیفیت نازل‌تری برخوردار باشد و این امر برنامه‌ریزی درستی را برای رفع مشکل این مناطق می‌طلبد.

پس از بررسی مؤلفه‌ها با توجه به اهداف و فرضیه‌های تحقیق نتایجی که حاصل شد به‌طور خلاصه به این قرارند:

۱. اثرات بهسازی بافت فرسوده بر کیفیت زندگی بالاتر از حد متوسط ارزیابی شده است.
۲. بهسازی بافت فرسوده در سهولت دسترسی به خدمات عمومی تأثیرگذار بوده است.
۳. ساکنین از روند اجرای طرح رضایت داشته و همچنین میزان آشنایی که نسبت به طرح داشته‌اند، بالاتر از حد متوسط ارزیابی شده است.

بهسازی بافت فرسوده بر کیفیت زندگی شهری تأثیرگذار است. از میان سه مؤلفه در نظر گرفته شده دو مؤلفه کیفیت زندگی و رضایت‌مندی از اجرای طرح (۷۹۹) دارای بالاترین ضریب همبستگی می‌باشند. ضریب همبستگی بین مؤلفه‌های کیفیت زندگی و خدمات عمومی (۷۹۳) و مؤلفه خدمات عمومی و رضایت‌مندی از اجرای آن (۷۷۳) را به خود اختصاص داده‌اند. بنابراین پیشنهادات این تحقیق، در راستای بهسازی بافت فرسوده و کیفیت زندگی شهری ارائه می‌شود که بر این اساس پیشنهادات و توصیه‌های تحقیق در پیشنهادات عملی و تحقیقی تدوین می‌شود.

پیشنهادهای عملی

- قبل از تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی توجه به نیازهای انسانی از دیدگاه معنوی، روانی و هویت‌شناسی بسیار مهم است و همچنین نگهداری و حفظ ارزش‌های قدیمی و سنتی شهر و محله‌های آن از ضروریات می‌باشد؛
- انتظام و دانه‌بندی بافت‌های شهری نیازمند اقدامات بهسازی و نوسازی، مطابق و همخوان با بافت‌های همجوار و همچنین ارزش‌ها و فرهنگ شهروندان باشد؛
- بهسازی و نوسازی عناصر مهم و با ارزش کالبدی باید به گونه‌ای باشد که ضمن تعریف ارتباط مناسب فضایی، آنها را با عناصر مهم سازمان فضایی شهر مرتبط سازد؛
- نقش نشانه‌ای عناصر مهم کالبدی (امام‌زاده‌های موجود در محدوده) تقویت شود؛
- فضاهای عمومی با قابلیت دسترسی پیاده توسعه یابند؛
- ارائه زیرساخت‌های کافی و مناسب در زمینه فضاهای عمومی و سبز در زمین‌های بایر اطراف محدوده؛
- تأمین آسایش پیاده‌روها؛
- برنامه‌ریزی برای حفاظت از طرح‌های ایجاد شده؛
- مشورت با تمام شهروندان در مراحل برنامه‌ریزی و اجرای طرح.
- همچنین در طراحی و بهسازی محور امام‌زاده یحیی، باید سعی بر آن باشد تا با تکیه بر اصول و ضوابط پیشنهادی، زمینه‌ای برای تحقق یک محیط شهری نمونه در سطح شهر ساری و بافت قدیم آن فراهم گردد. حفظ و تقویت ارزش‌های کالبدی و تاریخی، ارتقاء کیفیت کالبدی و عملکردی، ارتقاء منزلت اجتماعی، تقویت حیات مدنی و رونق اقتصادی در بخش‌های مختلف محدوده را می‌توان به‌عنوان بخشی از مهم‌ترین دستاوردهای این طرح مطرح کرد. در طراحی محدوده تلاش می‌شود ضمن ایجاد هماهنگی و یکپارچگی در کل ساختار، تنوع در کالبد و عملکرد نیز به عنوان بخشی از شاخصه‌های هر فضا نمایان باشد. در این زمینه می‌توان به ابعاد زیر اشاره داشت:
- توجه طرح پیشنهادی به نقش پراهمیت بناهای باارزش تاریخی در بخش‌های مختلف
- یکپارچگی و هماهنگی خط آسمان مجموعه
- تنوع عملکردی و کالبدی متفاوت فضاهای شهری
- استفاده از مجموعه‌ای از عناصر معماری وحدت‌بخش در کل مجموعه

ترکیب توده و فضا

استقرار توده در قطعات به گونه‌ای که محصوریت و تداوم بدنه‌ها حفظ شود.

بدنه‌ها

- نحوه تعریف و طراحی کلیات لبه و جداره فضاهای شهری به گونه‌ای باشد که میان نظم، تعادل، ریتم و مرکزیت آن هماهنگی ایجاد شود.
- تأکید بر لزوم رعایت ترازهای ارتفاعی معین، از عوامل تأثیرگذار در هماهنگی بناهای مجاور و در نتیجه کلیت

بدنه فضاهای شهری باشد.

- استفاده از مصالح هماهنگ (ترکیب آجر، سنگ و سیمان سفید به صورت محدود) از دیگر راهکارهایی است که منجر به هماهنگی کل فضاهای شهری از یکسو و ایجاد هویت و تشخیص بصری از سویی دیگر در آن محدوده شود.
- مرمت نمای بناهای تاریخی در محدوده ضمن حفظ ارزش‌های تاریخی، سبب ارتقاء کیفیت کالبدی شود.

حضور عناصر طبیعی در هر یک از فضاها

حفظ و تقویت عناصر طبیعی به ویژه فضاهای سبز از سیاست‌های اصلی در طراحی این محدوده باشد. فضاهای سبز در بخش‌های مختلف محدوده با توجه به ظرفیت‌ها و نوع عملکرد هر یک از فضاهای شهری استفاده شود. مهم‌ترین پیشنهاد در این زمینه به شرح زیر می‌باشد: پیش‌بینی فضاهای سبز نقطه‌ای در میدان امامزاده جهت تعریف فضاهای مکث، نشستن و تعیین قلمروهای مختلف (حرکت - سکون)

کف‌سازی

کف‌سازی عرصه‌های عمومی در راستای تأکید بر تمایز فعالیت‌های متنوع در فضاهای مختلف و ارتقاء کیفیت کالبدی و بصری ارائه گردد.

پیشنهادات تحقیقی

- بر اساس مطالعات و بررسی‌های انجام شده و با توجه به مشکلات پیشروی پژوهش حاضر به خصوص در ابعاد نظری و علمی علاوه بر سایر مسائل (بودجه، زمان، اطلاعات و ...) مهم‌ترین موضوعات مبنای تحقیق و مطالعه آینده را می‌توان به صورت زیر خلاصه و تدوین کرد:
- تحقیق در استانداردسازی سنجه‌ها و معیارهای ارزیابی کیفیت زندگی شهری و تلاش در راستای تدوین ماتریس ارزیابی کیفیت زندگی شهری؛
 - بهبود کیفیت زندگی شهری در بافت تاریخی با نگهداری و حفظ ارزش‌های قدیمی و سنتی شهر؛
 - تحقیق در ابعاد زیبایی‌شناختی کیفیت زندگی شهری در بافت‌های فرسوده.

کتابشناسی

۱. المدرسی، سید علی؛ سلحشوری، فاطمه؛ مشتاقیون، مریم (۱۳۹۳)، استخراج شاخص‌های شناسایی بافت فرسوده شهری با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی، مطالعه موردی: محدوده جنوبی بافت فرسوده شهر یزد، نخستین همایش ملی کاربرد مدل‌های پیشرفته تحلیل فضایی (سنجش از دور و GIS) در آمایش سرزمین؛
۲. امید، رضا (۱۳۸۷)، کیفیت زندگی در برنامه‌های توسعه ایران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی و رفاه اجتماعی، استاد راهنما دکتر غلامرضا غفاری، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران؛
۳. بحرینی، سیدحسین؛ ایزدی، محمدسعید؛ مفیدی، مهرانوش (۱۳۹۳)، رویکردها و سیاست‌های نوسازی شهری (از بازسازی تا بازآفرینی شهری پایدار)، فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات شهری، شماره نهم؛

۴. پورطاهری، مهدی؛ نقوی، محمدرضا (۱۳۹۱)، توسعه کالبدی سکونتگاه‌های روستایی با رویکرد توسعه پایدار (مفاهیم، نظریه‌ها، راهبردها)، نشریه مسکن و محیط روستا، شماره ۱۳۷؛
۵. پورموسوی، موسی؛ معصومی، سلمان (۱۳۹۰)، ساماندهی و توانمندسازی محله‌های آسیب‌پذیر با تأکید بر نقش مدیریت شهری، نشریه شهرداری‌ها، سال یازدهم، شماره ۹۹؛
۶. حسینی لاهیجی، سیدرضا (۱۳۹۱)، زیباسازی و کیفیت زندگی شهری، ماهنامه اطلاع‌رسانی آموزشی پژوهشی سال سوم، شماره ۲۵؛
۷. خادمی، امیرحسین؛ جوکار سرهنگی، عیسی (۱۳۹۱)، ارزیابی کیفیت زندگی شهری، مطالعه موردی: بافت فرسوده شهر آمل، نشریه جغرافیا و مطالعات محیطی، دوره ۱، شماره ۴؛
۸. خوارزمی، شهین‌دخت (۱۳۸۳)، کیفیت زندگی و الزامات عصر دیجیتال در ایران، مجله جهان اقتصاد؛
۹. داداش‌پور، هاشم؛ روشنی، صالح (۱۳۹۲)، ارزیابی تعامل میان فرد و محیط زندگی در محلات جدید با استفاده از سنجش کیفیت عینی و ذهنی، مطالعه موردی: شهرک نفت تهران، فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات شهری، شماره ششم؛
۱۰. زبردست، اسفندیار (۱۳۸۴)، کاربرد AHP در برنامه‌ریزی، فصلنامه هنرهای زیبا، شماره ۱؛
۱۱. زیاری، کرامت‌ا... (۱۳۹۱)، اولویت‌بخشی به ایمن‌سازی بافت فرسوده کرج، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۷۹؛
۱۲. سالاری سردری، فرضعلی؛ حیدری مقدم، مصطفی؛ سبحانی، نوبخت؛ عارفی، اعظم (۱۳۹۳)، بررسی مؤلفه‌های کیفیت زندگی در فضاهای شهری (مطالعه موردی: شهر لامرد)، دو فصلنامه پژوهش‌های منظر شهر، سال اول، شماره ۲؛
۱۳. عباسی‌زاده، آناهیتا (۱۳۹۰)، بررسی کیفیت زندگی؛
۱۴. قالیباف، محمدباقر؛ رمضان‌زاده لسبویی، مهدی؛ یاری‌شگفتی، اسلام (۱۳۹۰)، سنجش میزان رضایت‌مندی ساکنان روستایی از کیفیت زندگی و آثار آن بر امنیت مناطق مرزی، مطالعه موردی: بخش نوسود استان کرمانشاه، فصلنامه روستا و توسعه، سال دوازدهم، شماره ۳؛
۱۵. لطفی، صدیقه؛ صابری، سجاد (۱۳۹۱)، ارزیابی کیفیت زندگی شهری با استفاده از روش تصمیم‌گیری چند معیاره (مطالعه موردی: نواحی شهر یاسوج)، مجله جغرافیا و مطالعات محیطی، دوره اول، شماره ۴؛
۱۶. مطوف، شریف؛ خدائی، زهرا (۱۳۸۸)، الگوهای رونق‌بخشی، نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده شهری، فصلنامه مطالعات مدیریت شهری، سال اول، پیش‌شماره سوم؛
۱۷. میرائی، صابر (۱۳۸۹)، بررسی میزان رضایت‌مندی شهروندان از کیفیت محیط زندگی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد؛
۱۸. نصیری، اسماعیل (۱۳۹۲)، راهکارهای احیا بافت‌های فرسوده شهری، مطالعه موردی: شهر قزوین، همایش نوسازی بافت‌های فرسوده شهری، سازمان راه و شهرسازی قزوین؛
۱۹. وطن‌دوست، مریم؛ باقری، محبوبه؛ بزرگوار، شیما؛ سعیدی، ساناز (۱۳۹۵)، ساماندهی بافت فرسوده با استفاده از رویکرد مشارکتی با تأکید بر سرمایه اجتماعی، نمونه موردی: محله آبکوه مشهد، مجله علمی تخصصی علوم انسانی اسلامی، سال اول، شماره ۱۳، جلد ۱؛
۲۰. ویسی، هادی؛ قاسمی‌نژاد، شیما (۱۳۹۳)، تبیین ضرورت‌های احیاء و بافت فرسوده سیرجان و ارائه راهبردهای نوسازی با استفاده از روش SWOT، ششمین کنفرانس ملی برنامه‌ریزی و مدیریت شهری، با تأکید بر مؤلفه‌های شهر اسلامی، مشهد.

21. Arnstein, sherry, (1996), a ladder of citizen participation, (second edition), edited by Richard T. Gates and Fredric;

22. Carp, F, Zawadski, R, (1976), Dimensions of Urban Environmental, Quality Environmental Behavior, 2(8);

23. Reginster, I., and Nagot, F., (2005), Urban environmental quality in two Belagin cities, evaluated on the basis of residential choices and GIS data, Environment and Planning A, 37(6);

24. Smith, C., and Levermore, G., (2008), Designing Urban Spaces and Buildings to Improve Sustainability and Quality of Life in a Warmer World, Energy Policy,

- 36(12): 4558-4562;
25. Van Poll, R, (1997), **The Perceived Quality of the Urban Residential Environment, A Multi-Attribute Evaluation**, Rijksuniversiteit Groningen, Groningen;
26. Vidal, Avis. (1996), **CDCs as agents of neighborhood change: The state of the art. In revitalizing urban neighborhood**, W. Dennis Keating, Norman Krumholz, and Philip Star, eds. Lawrence: University of Kansas Press.